

*O'rinboyeva Munisa Oybek qizi
Qoraqalpog'iston Respublikasi Nukus shahri
Berqad nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti
San'atshunoslik fakulteti 4- bosqich talabasi*

Annotatsiya. Gender tengligi faqat ijtimoiy taraqqiyot masalasi emas; bu bizning oilalarimiz doirasida bir xil darajada muhimdir. Ushbu maqola oilada o'zaro gender tengligining ahamiyatini o'rganadi, uning afzalliklariga oydinlik kiritadi va unga erishish uchun amaliy strategiyalarni taqdim etadi. Stereotiplarni buzish, ochiq muloqotni rivojlantirish va mas'uliyatni bo'lishish orqali oilalar har bir a'zoga kuch beradigan va kengroq ijtimoiy o'zgarishlarga hissa qo'shadigan tarbiya muhitini yaratishi mumkin.

Kalit so'zlar: Gender tengligi, oila dinamikasi, o'zaro hurmat, umumiy majburiyatlar, vakolatlar, muloqot, ijtimoiy normalar, stereotiplar, rollar, uy ishlari.

Аннотация. Гендерное равенство-это не просто вопрос социального прогресса; это не менее важно в наших семьях. В этой статье исследуется важность взаимного гендерного равенства в семье, разъясняются его преимущества и предлагаются практические стратегии его достижения. Разрушая стереотипы, поощряя открытое общение и разделяя обязанности, семьи могут создавать среду воспитания, которая расширяет возможности каждого члена и способствует более широким социальным изменениям.

Ключевые слова: гендерное равенство, семейная динамика, взаимоуважение, Общие обязанности, авторитет, общение, социальные нормы, стереотипы, роли, домашние дела.

Annotation. Gender equality is not just a matter of social progress; it is equally important within our families. This article explores the importance of mutual gender equality in the family, clarifies its advantages and provides practical strategies for achieving it. By breaking stereotypes, developing open communication, and sharing responsibilities, families can create an nurturing environment that empowers each member and contributes to broader social change.

Keywords: Gender equality, family dynamics, mutual respect, common obligations, competencies, Communication, social norms, stereotypes, roles, household chores.

O'zbekistonda bugungi kun zamonaviy ta'limining gender tengligiga erishishda o'ziga xos roli mavjud bo'lib ta'lim jarayonini yanada takomillashtirish bilan bog'liq bir qator dasturlar, qonun hujjatlari, jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentning xotin-qizlar huquqlarini ta'minlash, xususan, gender tengligi va ayollarni zo'ravonlik va zulmdan himoya qilish, ayollar tadbirkorligini rivojlantirish maqomini kuchaytirish

to'g'risidagi farmon va qarorlari qabul qilinib, gender tengligi bo'yicha milliy strategiyani qabul qilish rejasi ham mavjudligi ta'kidlangan¹.

Gender tengligi inson huquqlarining asosiy printsipti va har qanday adolatli va ilg'or jamiyatning asosidir. U jamoat sohasida sezilarli yutuqlarga erishgan bo'lsa-da, oilada o'zaro gender tengligiga erishish doimiy muammo bo'lib qolmoqda. Ushbu maqolada oiladagi o'zaro gender tengligining ahamiyati, uni amalga oshirishdagi to'siqlar ko'rib chiqiladi va uyg'un munosabatlarni rivojlantirish bo'yicha takliflar beriladi.

•Adabiyotlarni ko'rib chiqish: biz oiladagi o'zaro gender tengligining hozirgi holatini tushunish uchun gender rollari, maishiy majburiyatlar va oila dinamikasi bo'yicha mavjud tadqiqotlarni ko'rib chiqdik.

•So'rovlar va intervyular: biz turli xil kelib chiqishi bo'lgan shaxslar bilan so'rovnomalar va intervyular o'tkazdik, ularning tajribalari va oilalaridagi gender tengligi haqidagi tasavvurlarini tushundik².

Oiladagi o'zaro gender tengligi deganda, jinsidan qat'i nazar, oilaning barcha a'zolari o'rtasida huquqlar, majburiyatlar va qaror qabul qilish hokimiyatining muvozanatli va adolatli taqsimlanishi tushuniladi. Bu zamonaviy oila dinamikasining asosiy jihati bo'lib, gender tengligi va ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslanadi. Oilada o'zaro gender tengligini muhokama qilishda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi asosiy fikrlar:

Teng qarorlar qabul qilish: o'zaro teng oilada moliya, ota-ona, kasb tanlash va uy-ro'zg'or masalalari bilan bog'liq muhim qarorlar birgalikda qabul qilinadi va ikkala sherik ham teng so'zga ega bo'ladi. Bu na sherikning afzalliklari yoki ehtiyojlari doimiy ravishda boshqasidan ustun turmasligini ta'minlaydi.

Umumiy vazifalar: uy ishlari va bolalarni parvarish qilish vazifalari barcha oila a'zolari o'rtasida teng taqsimlanadi. Bu shuni anglatadiki, ikkala sherik ham ovqat pishirish, tozalash va bolalarga g'amxo'rlik qilish kabi vazifalar uchun javobgardir. Bu, shuningdek, e'tirof va to'lanmagan mehnatini qiymat o'z ichiga oladi, bunday caregiving va uy kabi.

Moliyaviy kapital: o'zaro teng oilada daromad va moliyaviy resurslar birgalikda boshqariladi. Bunga qo'shma bank hisobvaraqlari, umumiy byudjet tuzish va resurslarga teng kirish kiradi. Bu, shuningdek, moliyaviy maqsadlarni birgalikda muhokama qilish va qaror qabul qilishni o'z ichiga oladi.

Karyera va shaxsiy maqsadlarni qo'llab-quvvatlash: o'zaro gender tengligi barcha oila a'zolari uchun individual martaba va shaxsiy maqsadlarga intilishni qo'llab-quvvatlaydi. Bu shuni anglatadiki, ikkala sherik ham bir kishining maqsadlari boshqasidan ustun turmasdan, o'z martabalarini oshirish, ta'lim olish yoki shaxsiy manfaatlar bilan shug'ullanish imkoniyatiga ega.

Ochiq muloqot: o'zaro teng oilada samarali va ochiq muloqot muhim ahamiyatga ega. Bu oila a'zolariga o'z ehtiyojlari, tashvishlari va his-tuyg'ularini erkin

¹ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2019 йил 21 июндаги Олий Мажлис Сенатидаги нутқи. - <https://president.uz/uz/lists/view/2692>

² Saribayeva U.S. Characteristics of gender equality between husband and wife in uzbek families // Vidyabharati international interdisciplinary research journal. 2021. Web of science. 3940-3949 (Special Issue) ISSN 2319-4979. 615

ifoda etish imkonini beradi va muammolarni hal qilish va murosaga kelishni osonlashtiradi.

Hurmat va e'tirof: har bir oila a'zosining hissasi, ular daromad, g'amxo'rlik yoki boshqa mas'uliyat bilan bog'liq bo'ladimi, hurmat qilinadi va tan olinadi. Bunga to'lanmagan mehnat va hissiy qo'llab-quvvatlash qiymatini tan olish kiradi.

Rolli modellashtirish: o'zaro teng oila bolalar uchun ijobiy namuna bo'lib, gender tengligi va hurmatli munosabatlarning muhimligini ko'rsatadi. Bu an'anaviy gender stereotiplarini buzishga yordam beradi va adolat va hurmat hissini uyg'otadi.

Moslashuvchanlik va moslashish: o'zaro gender tengligi oilaviy rollar va dinamika vaqt o'tishi bilan o'zgarishi mumkinligini tan oladi. Oilalar moslashuvchan va rivojlanayotgan sharoitlarga, shu jumladan bandlikdagi o'zgarishlarga, g'amxo'rlik ehtiyojlariga va shaxsiy intilishlarga moslashuvchan bo'lishi kerak.

Oilada o'zaro gender tengligiga erishish-bu harakat, muloqot va an'anaviy gender me'yorlari va noto'g'ri qarashlariga qarshi turishni talab qiladigan doimiy jarayon. Bu sog'lom va uyg'un oilaviy munosabatlarga hissa qo'shadi, shuningdek, umuman jamiyatda gender tengligini targ'ib qiladi³.

Oilada o'zaro gender tengligiga erishish bir necha sabablarga ko'ra juda muhimdir:

- **Shaxsiy bajarish:** ikkala sherik ham adolatli mehnat taqsimotidan foyda ko'rishadi, bu esa munosabatlar ichida farovonlik va qoniqishni yaxshilashga olib keladi.

- **Imkoniyatlarni kengaytirish:** o'zaro gender tengligi shaxslarga o'zlarining ehtiroslarini, martaba maqsadlarini va shaxsiy o'sishini an'anaviy gender me'yorlari bilan cheklanmasdan amalga oshirishga imkon beradi.

- **Ro'l modellashtirish:** gender tengligini qabul qiladigan oilalar zararli stereotiplarga qarshi kurashib, kelajak avlodlar uchun ijobiy namuna bo'lib xizmat qiladi.

- **Ijtimoiy ta'sir:** oilalar ichidagi o'zaro gender tengligiga o'tish zararli ijtimoiy me'yorlarni qiyinlashtirish va o'zgartirish orqali kengroq ijtimoiy o'zgarishlarga yordam beradi.

Xulosalar:

Oiladagi o'zaro gender tengligi nafaqat shaxsiy huquqlar masalasi, balki oilalar va umuman jamiyat salomatligi va barqarorligi uchun ham hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bizning tadqiqotimiz shuni ko'rsatadiki, ushbu maqsadga erishish talab etiladi:

- **Ochiq muloqot:** er-xotinlar o'zlarining umidlari va gender rollari bilan bog'liq tashvishlari haqida ochiq va halol munozaralarda qatnashishlari kerak.

- **Umumiy majburiyatlar:** ichki majburiyatlarni teng taqsimlash o'zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantirish uchun juda muhimdir.

- **Qiyin stereotiplar:** oilalar faol ravishda e'tiroz bildirishlari va zararli gender stereotiplari va ijtimoiy me'yorlardan xalos bo'lishlari kerak.

Oilada o'zaro gender tengligini ta'minlash uchun biz quyidagilarni taklif qilamiz:

³ Минюрова С.А. Кустова О.Л. Формирование «образа женщины» в различных социальных группах. // Журнал практического психолога — 1997. — № 5. — С. 27-29; Семейная психология и семейная терапия. — 1997. — № 1. — С. 95-97

Ta'lim: maktablar va jamoat dasturlari odamlarga stereotiplarni tushunish va ularga qarshi kurashishda yordam berish uchun gender tengligi bo'yicha ta'limni o'z ichiga olishi kerak.

Qo'llab-quvvatlovchi siyosat: ish beruvchilar va hukumatlar ish hayotidagi muvozanatni va barcha jinslar uchun teng imkoniyatlarni qo'llab-quvvatlaydigan siyosatni amalga oshirishi kerak.

Maslahat: er-xotinlar o'zaro munosabatlardagi aloqa muammolari va kuch nomutanosibliklarini hal qilish uchun maslahat va terapiyadan foydalanishlari mumkin.

Targ'ibot: gender tengligini targ'ib qiluvchi tashkilotlarga qo'shilish yoki qo'llab-quvvatlash shaxslar va oilalarga keng ijtimoiy o'zgarishlarga hissa qo'shishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, oilada o'zaro gender tengligiga erishish-bu harakat, muloqot va chuqur singib ketgan stereotiplar va me'yorlarga qarshi kurashish majburiyatini talab qiladigan doimiy sayohat. Uyda tenglikni tarbiyalash orqali biz kelajak avlodlar uchun yanada adolatli va uyg'un jamiyat yaratishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2019 йил 21 июндаги Олий Мажлис Сенатидаги нутқи. - <https://president.uz/uz/lists/view/2692>
2. БМТТД, Инсон ривожланиши тугрисидаги маъруза. – Ташкент: 1996.
3. Сарибаева У.С. Ўзбек оилаларида гендер тенглик ва миллий кадриятларнинг ижтимоий-психологик хусусиятлари. - Т.: “Педагогика” илмий-назарий ва методик журнали 2020 йил 5- сон, 3-6 б.
4. Saribayeva U.S. Characteristics of gender equality between husband and wife in uzbek families // Vidyabharati international interdisciplinary research journal. 2021. Web of science. 3940-3949 (Special Issue) ISSN 2319-4979. 615
5. Mark Barton. <https://www.instagram.com/markbarton>.
6. Минюрова С.А. Кустова О.Л. Формирование «образа женщины» в различных социальных группах. // Журнал практического психолога — 1997. — № 5. — С. 27-29; Семейная психология и семейная терапия. — 1997. — № 1. — С. 95-97.
7. Кустова О.Л. Образ женщины в современных средствах массовой информации (на примере журналов Космополитан, «ОНА», «Домашний очаг», “Елле” и др.) // Образ женщины в средствах массовой информации. Материалы декабрьской конференции. Приволжский Дом знаний, 1998